

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

In the shadow of the judge

The involvement of judicial assistants in Dutch district courts

Holvast, N.L.

Publication date

2017

Document Version

Other version

License

Other

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Holvast, N. L. (2017). *In the shadow of the judge: The involvement of judicial assistants in Dutch district courts*. [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. Eleven International Publishing.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

ACKNOWLEDGEMENTS

Conducting this research has been a wonderful experience and not in the least due to all the people who supported me during the process. First of all, conducting this research would not have been possible without the cooperation of the Council of the Judiciary, the courts, and the judges and judicial assistants that participated in the research. I am particularly grateful to the courts for providing me with the possibility to conduct observations and interviews. My greatest gratitude goes to all the respondents that contributed to my research. Thank you for being so open, and for taking the time in your busy schedules to speak to me and have me observe your activities. Without your cooperation, writing this book would not have been possible.

My supervisors Henk van de Bunt and Nienke Doornbos, I thank you for the inspiring meetings we had to discuss my progress, which I always left full of energy and new ideas. Due to the broader views you provided on the research, as well as the detailed comments I received, I managed to maintain momentum in writing this book. However, I owe both of you more gratitude than for just supervising my dissertation. Henk, before I started this research you have been a mentor in my academic career. Thank you for stimulating my interest in becoming an academic and for the trust you had in me early on in my career. Nienke, as soon as I started at the University of Amsterdam I felt supported and at home thanks to your support. Your personal concern for my research as well as my personal life has been very special and is much appreciated.

Many more colleagues contributed to me finishing this research. For reading and discussing my dissertation, and for the insightful comments I received, I would like to thank Jeanine Evers, Elaine Mak, Peter Mascini, Roel Pieterman, Peter Rijpkema, Wibo van Rossum, Rob Schwitters, Jonathan Soeharno, Derk Venema, Marc de Wilde and all others who participated in the research sessions at which I presented my research or who otherwise commented on my work. Outside of the Netherlands, I would like to thank Penny Darbyshire, Kate Malleson, Alan Paterson, Todd Peppers and Cheryl Thomas.

I am very grateful to the members of the steering committee Leny de Groot, Jacomien Bins-Scheffer, Karsten Gilhuis, André Verburg and Rinus Otte, for their

advice and guidance provided throughout the process. Thank you for all the hours you spent reading draft-versions of the dissertation that were far from finished.

During my research I have been very fortunate to have been surrounded with such kind and inspiring colleagues at the University of Amsterdam. Kees Cappon, Marc de Wilde and Roland Pierik, thank you for all the opportunities the department General Jurisprudence and the research centre Paul Scholten Centre offered me to develop academically. Spending time with co-PhD students Yedan Li, Hadassa Noorda, Michelle Parlevliet and Tamar de Waal made life at the Oudemanshuispoort much more enjoyable and has resulted in special friendships. I thank all the colleagues from the department for the enjoyable collaboration and for great times we had teaching together. I also want to acknowledge student-assistants Anne Merel Brink, Annelies Jonkers and Door Hendriksen for their assistance in transcribing the interviews.

My appreciation also extends to my new colleagues at the Erasmus University Rotterdam. Wibren van der Burg and Sanne Taekema, thank you for offering me new professional challenges and for providing me with room to finish this book while starting with my new job. I would specifically like to express my appreciation to my enthusiastic sociology of law colleagues Roel Pieterman and Wibo van Rossum for the warm welcome I received.

Apart from all these colleagues, I owe gratitude to my Dutch and South African family and my friends. For understanding when I was working hard and for the interest they showed in the content and the progress of my book. Particularly, I want to thank Marianne, who not only shares the ambition to write a dissertation, but who also always has been a great support to me on a professional and personal level. My parents and Leon I thank for always being proud of what I achieve, no matter how insignificant. Mum and Dad, from the early beginnings you have always supported me to develop myself whether it was helping me with Maths homework or endlessly reading all the papers I wrote for school and university.

Last but not least a special thank you to my husband, Tristan. You have always supported and encouraged me to achieve my aspirations whether it was going away for a research visit to UCL in London, a period of conducting fieldwork at the courts or working hard on finishing the manuscript during the months after our son Thomas was born. In addition to this, you have been of great help in reviewing the English in my dissertation. Thomas and you do not only inspire me to continue the career that I enjoy so much; you also continuously help me keep the importance of my research in perspective.

SUMMARY

While judicial assistants occupy a central position in all types of court systems, the contribution of these staff members to the process of adjudication remains largely unknown, even though their involvement can have significant effects on the perceived quality and credibility of adjudication. This research aims at unravelling the involvement of this group of judicial officers in judicial decision-making.

Although it did not occur as noticeably as in other jurisdictions such as the US, it seems that in the last two decades the essentials of the function of judicial assistant in the Netherlands have changed, and the allocation of duties to assistants has increased. At the same time, Dutch judicial assistants have progressively become more qualified. This is a development that – under the influence of the *New Public Management* movement – is observed more widely in public service organisations.

In the context of the judiciary the involvement of assistants is a particularly sensitive issue. The law appoints judges with the responsibility to adjudicate, and hence, people expect that judicial decisions are taken under their sole authority. When it turns out that judicial assistants are regularly highly involved in the decision-making, this raises questions about the legitimacy of this involvement. Particularly in reference to the American law clerk model, several authors have raised their concerns about the possibility of judicial assistants influencing the judicial decision-making and the potential effects thereof. These authors are for example concerned about the loss of the sense of responsibility of judges when they mainly function as editors of judicial assistants' work. The possibility that adjudication will become more legalistic and based on procedural guidelines and less concerned with general moral principles and societal consequences is also mentioned as a concern. Furthermore, the difference in institutional safeguards with respect to judges and judicial assistants is mentioned as a latent problem. Lastly, the actual efficiency of employment of judicial assistants is also questioned.

In order to assess whether the aforementioned concerns are fair, it is first of all important to gain more insight in the role of judicial assistants in adjudication. This book aims to provide this insight by studying Dutch district courts, thereby answering the following research question:

In what ways are judicial assistants involved in the judicial decision-making process, and what consequences does their involvement have for the manner in which adjudication takes place?

METHODOLOGY

The core of this research consists of an empirical field study in two Dutch district courts. In order to conduct this study a qualitative multi-method approach was used which is elaborated on in chapter 2. Eight months of fieldwork was conducted in two different divisions of each of the studied courts. This fieldwork entailed document analyses, participant observations and in-depth interviews. In essence a method of following the decision-making in 137 court cases (heard at 27 hearings) was engaged. The produced documents related to the cases (usually memos and draft judgments) were analysed and all gatherings and (informal) contacts between judges and judicial assistants related to the cases (commonly the hearing, the deliberations sessions and sometimes pre-trial meetings) were observed. In addition, 66 judges and judicial assistants were interviewed during the fieldwork, 51 of which were involved in the observed hearings.

In addition to this field study, seven Dutch judges and judicial assistants were interviewed prior to the fieldwork. Additionally, a set of 10 interviews with Dutch judicial officers after the fieldwork was conducted. Finally, 10 interviews were conducted with judges and judicial assistants during a research stay in England.

INTER-JURISDICTIONAL REFLECTIONS

In order for one to understand the specific setting in which this research took place, the judicial assistance models in Dutch courts, with particular attention to the model in the district courts, are outlined in chapter 3. Subsequently, in this chapter, these models are contrasted to three entirely different judicial assistance models: 1) The law clerk model in the US, which is the most studied type of assistant, 2) Magistrates' clerks, who play a remarkable role in the system of lay adjudication in England and Wales, and 3) The new function of Judicial Assistants, who are currently employed at the English and Welsh Court of Appeal and the UK Supreme Court. The chapter introduces six features by which judicial assistance models can be distinguished:

1. The reasons for employing judicial assistants
2. The ratio of judicial assistants to judges
3. The qualifications of judicial assistants and the terms of their employment
4. The duties of assistants and their participation in various stages of the judicial process
5. Judicial assistants' assignment to individual judges or the entire court
6. Judicial assistants working with professional or lay judges

The study of judicial assistance models furthermore reveals a great difference in the organisational structures of the assistance. The duties of the studied judicial assistants were also found to vary, although many duties are actually remarkably similar. Another remarkable observation is that in all jurisdictions the involvement and responsibilities of judicial assistants are rather scarcely mentioned in legislation and official policy documents. The majority of the assistants' duties are informally established.

The exploration of the different assistance models furthermore shows that all judiciaries struggle with the issue of how to make the best use of judicial assistant, but also attempt to diminish the risk of assistants being too influential. Each model includes its own individual mix of features that, on one hand, enable judicial assistants to make a contribution to the efficiency and quality of the judicial process, and on the other hand, contain safeguards to prevent assistants from gaining too much power. It is important to understand that the models consist of bundles of features which have been shaped within specific judicial and societal contexts. Judicial systems should therefore be cautious of cherry picking features from other judicial systems.

TWO NORMATIVE PERSPECTIVES

In chapter 4 two perspectives are introduced which can be taken in evaluating the benefits and hazards of employing judicial assistants. These perspectives are: the rule of law perspective and the managerial perspective. The first offers a classical legal theoretical perspective on adjudication, based on principles and values that were established during a century-long history, particularly shaped during the period of enlightenment. The second perspective provides newer insights, largely from economic theory regarding organisations, which arose particularly in the second half of the 20th century as a response to a widely held belief that court organisation needed to better reflect the needs of modern society. The chapter defines what these perspectives stand for and how the principles and values related to these normative ideas are incorporated into the law and policy in Dutch courts. The chapter ends with an assessment of different types of involvement of judicial assistants in adjudication from a theoretical perspective making an analytical distinction between 1) administrative and secretarial duties of assistants (which are duties that are not directly involved in the content of the judicial decision-making), and 2) advisory and discussion-related duties (which are directly involved in the judicial content of decision-making).

It concludes that a strictly administrative and secretarial involvement of assistants is desirable from a managerial perspective, as it will enhance the efficiency of adjudication. The rule of law perspective raises few objections to this type of involvement and regards this involvement as permissible. With regard to the advisory and discussion-related duties, the two perspectives raise more objections. Although

both perspectives acknowledge the potential benefits of judicial assistants' contributions to the quality of the decision-making, the perspectives also point at certain – partly perspective-specific – problems related to advisory or discussion-related involvement.

THE INVOLVEMENT OF JUDICIAL ASSISTANTS IN DIFFERENT PHASES OF THE DECISION-MAKING PROCESS

Chapters 5, 6 and 7 present the results of the fieldwork at the criminal and administrative law divisions of two Dutch district courts. Chapters 5 and 6 describe and analyse the judicial decision-making process in chronological order to illuminate what part judicial assistants play in different phases (pre-hearing, hearing, deliberations and judgment writing) and how this affects the way in which adjudication takes place.

The run-up to the hearing

The research reveals that judicial assistants regularly play an important role in the phase prior to the hearing. This role is largely invisible and unknown to the larger public. The assistants can hold a powerful position at the early beginnings of the legal procedure, in which they make initial decisions on procedural questions such as whether a case can be adjudicated without a hearing (in administrative law cases).

Judicial assistants, furthermore, prepare memos which are sometimes documents that reveal the views of the judicial assistants. At other times, these documents are primarily neutral summaries of the case files. The manner in which, and extent to which these memos are employed by judges in preparing for the hearing also varies greatly. Still, it is widely agreed upon by judges that being provided a memo saves time. Additionally, memos can also provide new insights on a case and function as vehicles for discussion. Depending on their content and the manner in which they are used they can either prevent or generate biases in the judicial decision-making to occur.

The hearing

The duties of judicial assistants during the hearings still consist primarily of the traditional tasks of creating the court record and providing administrative assistance. The notion of the judge as the core decision-maker, who adjudicates without substantial support, is thereby upheld at the public hearing. Several of the interviewed judges seem to adhere to this depiction. Consequently, they are cautious about changing the involvement of assistants during the hearing. Various assistants are similarly satisfied with a more limited role during the hearings.

Nonetheless, there are some means by which judicial assistants are involved and may influence what occurs during the hearings. These are mainly informal practices which take place outside of the purview of the larger public. A minority of (primarily administrative law) judges additionally welcome a more substantial involvement of judicial assistants during the visible part of the hearings. They have taken favourably to the recent development of providing judicial assistants the opportunity to ask questions during the hearings. A minority of judicial assistants, are also positive about being actively involved during the hearing. However, because of the diverse views on the expected involvement of judicial assistants, the norms about the appropriate contribution of the assistants to the hearings are ambiguous and frequently unclear to assistants and judges. This leaves room for various executions. It also results in judges and assistants often having complex relationships.

Deliberations

Although judicial assistants do not have an official vote during deliberations, it is nowadays mostly regarded as normal that assistants participate in the deliberation process. Moreover, most judges and assistants regard it as a duty of assistants to contribute to the discussion. As deliberations essentially consist of an exchange of arguments, a well-presented argument by the assistant can influence the decision-making. Particularly when judges are unsure how to deal with a certain issue or disagree with each other, the views and arguments of assistants can and do steer the decisions that are made. Especially in panels with less-experienced judges, the contribution of certain highly respected judicial assistants can be crucial. On such occasions, assistants sometimes function as substitute discussion partners for less-experienced judges. Another aspect that provides assistants a powerful position is the fact that the judicial instructions for writing judgments given during deliberation sessions often leave much room for the assistants to complete and fill the gaps.

However, that judicial assistants are usually the persons with the least authority of all people involved in deliberations sessions affects their potential contribution. Various assistants are in fact hesitant to reveal their views and to participate in deliberations. In addition, some judges do not provide assistants with opportunities to become involved in the discussion. Consequently, judicial assistants do not participate in the discussions at all times.

Because judicial assistants do not have an official vote during deliberations, it remains unclear what is precisely expected of them in the process of discussing cases and reaching decisions. This lack of clarity also resonates in what respondents report regarding their views on their required level of participation in deliberation and the boundaries of their involvement.

Drafting the judgment

Judicial assistants are responsible for writing the first drafts of judgments. This is likely to increase the productivity of the courts. At the same time, it provides assistants with room to affect the content of the judgments. Assistants are often allowed a large amount of autonomy in writing judgments. As the decision is normally already made during deliberations, this creates the expectation that assistants will mostly wield influence on the reasoning behind a decision. However, the involvement of judicial assistants can also go beyond the legal reasoning, as the practice of judgment writing appears to function as an important way to reconsider initial decisions taken during deliberations. That the writing process indeed functions this way is affirmed by the fact that, on various occasions, the writing of the draft judgment resulted in reassessing certain facets of a judgment or sometimes in altering the judicial decision.

While the data display situations in which judicial assistants are powerful, they also include cases in which judges left little room for assistants' contributions. This is particularly the situation when judges heavily alter draft judgments to precisely resemble their own views. While the altering occasionally involves the key elements of the judgment, it mostly is in regard to less important elements, such as the choice of words. Substantial alterations of draft judgments predominantly occur when judges feel that the performance of assistants falls short. Yet, the occurrence of this also seems to be related to the character of the judges.

Determining factors

Chapter 7 delineates seven key factors – stemming from the fieldwork – that affect the involvement of judicial assistants and, thereby, their potential to influence judicial decisions. First of all, trust – which can be of various types – plays a key role in the openness of judges towards the involvement of assistants. Especially, trust based on the competencies of the judicial assistants determines how much room judges provide assistants with to be involved in adjudication. Second, the ideas of the judicial officers regarding what the appropriate role of a judicial assistant should be (a more substantial or a more limited role) effect the involvement of judicial assistants in court practice. When judicial officers, for instance, believe a more limited role to be preferable, this will generally also be how the involvement of judicial assistants is exercised. Third, experience and expertise of both the judge and the judicial assistant are key factors that define the involvement and influence of judicial assistants. Particularly when judges with limited experience are working with highly experienced and specialised assistants, judicial assistants' involvement is regularly far-reaching. The career perspectives and ambitions of judicial assistants also influence the ways in which assistants are involved in the decision-making. The educational backgrounds of judicial assistants are diverse, and this affects

the career perspectives as well as the ambitions of the assistants. Assistants who possess law degrees are often especially interested in furthering their careers and, consequently, fulfil their duties more ambitiously.

Apart from these individual factors, various situational factors also play a role. To start with, the types of cases that have to be adjudicated affect the interaction between the judge and judicial assistant. Complex cases often require more consideration, which results in more opportunities for judicial assistants to have influence on the content of the judicial decision-making. Routine cases, on the other hand, are often quite clear cut, leaving little or no room for influence. Yet, in some cases that appear to be standard but in fact may require a closer read, the influence of judicial assistants can be – sometimes unintentionally – substantial. Partly related to the previous factor is the factor of whether adjudication takes place by a single-judge or a judicial panel. In general, judicial assistants will be more actively involved in single-judge adjudication than in panels. Particularly, in administrative single-judge cases judicial assistants can function as important discussion partners. The fact that cases adjudicated in panels are more legally complex as well as organisationally more challenging, however, may also cause judicial assistants to play an important role. Yet, in the discussions, their views will be competing with those of the three judicial panel members. Lastly, the pressures caused by time and workloads also affect the involvement and influence of judicial assistants in the decision-making. Severe time pressure and high workloads are related to judges relying more heavily on judicial assistants' work. Hence, various factors determine whether a judicial assistant's involvement is small or far-reaching.

Court and court division similarities and differences

In addition to determining these factors, chapter 7 also pays attention to the question of whether differences were found in the involvement of judicial assistants between the two studied courts and the two court divisions. No major differences were observed between the two court locations. One smaller aspect that appeared to differ between the courts was the career perspectives. In the court that is more isolated, assistants experienced fewer possibilities to further their careers.

Between the court divisions, no great difference was observed there, either. Only a few smaller differences were observed. On average, these differences caused judicial assistants to perform a somewhat greater role in the administrative law divisions.

CONCLUSION

Empirical findings

The concluding chapter, chapter 8, starts with highlighting three central empirical findings of the research. First of all, a discrepancy is observed between the formal position of judicial assistants and the wide variation in their actual involvement. In regulations and policy documents the administrative and secretarial role is emphasised, while little is regulated regarding the potential advisory and discussion-related duties of assistants. This presents the image of the judicial assistant as a mainly administrative figure and who has only limited involvement in the judicial decision-making. This is, at least partly, in contrast with the actual involvement of judicial assistants, because great variation in their involvement is observed in practice. In some situations judicial assistants are indeed only limitedly involved in a mainly administrative manner, but in other situations they play an important role in making decisions regarding the content of cases.

A second finding of the research is that ambiguity is observed in the relationship of the judge and the judicial assistant. Two different sets of norms are present at the courts. On the one hand a more formalistic ideal of the judicial assistants' position is adhered which emphasised the fact that judges should not rely too much on the work of judicial assistants. More specifically, court officers are concerned about the fact that the appearance of increased involvement of judicial assistants in judicial decision-making could be considered a threat to the authority or legitimacy of the judicial office. On the other hand, current social norms in the courts stress that it is also inappropriate for judges to disregard the involvement of judicial assistants. This is related to the circumstance that the involvement of judicial assistants has become inevitable. It is widely acknowledged that the involvement of judicial assistants can have various positive effects, for example on the efficiency of adjudication. Officers seem to be balancing between the two sets of norms. When this ambiguity leads to potential conflicts between judges and judicial assistants (e.g. when an assistants disagrees with a decision of the judge) often pragmatic solutions are chosen to resolve the conflicts. Particularly for judicial assistants, the ambiguity can result in uncertainty regarding the type and degree of involvement that is expected of them.

Thirdly, the research finds that judicial assistants' involvement affects the judicial decision-making practice in various ways. Three manners in which this occurred are mentioned: 1) Judicial assistants control the progression of a case within the court; judicial assistants play a key role in assuring that the judicial procedure runs smoothly and by performing their administrative duties they can indirectly affect the working methods of judges. 2) Judicial assistants are steering the judges in a certain direction. This is particularly done through memos in which judicial assistants might emphasise certain information which concurrently can affect the

judges' decision-making. The drafting of judgments can additionally also steer judges' decision-making especially when little instructions are given for writing a judgment. 3) Judicial assistants are providing judges with additional views to consider. This last practice particularly occurs when judicial assistants provide judges with advice, for instance in memos, or when they function as discussion partners.

Normative evaluation

The conclusion continues the evaluation of the involvement of judicial assistants started in chapter 4 by including the findings of the fieldwork. The current manner in which some clearly administrative and secretarial duties are conducted appears to be organised in a manner that can raise the efficiency of adjudication (although some minor complications were observed which may hinder the efficiency enhancement). An important finding is, however, that while it may be possible to make a theoretical distinction between administrative/secretarial duties and advisory/discussion-related duties, in reality, making such a distinction is not feasible. Various primarily administrative and secretarial duties, in fact, potentially affect the content of adjudication and, furthermore, many duties that seem secretarial (such as writing a memo) also contain advisory and discussion-enhancing elements. This makes administrative and secretarial involvement of assistants problematic from a rule of law perspective, as it to some extent expands the concerns regarding content-related involvement.

In most of the observed situations in the courts, most judges only limitedly rely on the advice of assistants. They are largely personally in control of the decision-making. On some occasions, judges were even so significantly in control that they did not allow judicial assistants to be involved at all. From a rule of law perspective, the reluctance to allocate too much responsibility to assistants seems comforting. However, given the fact that judicial assistants are compelled by the organisation to perform various advisory and discussion-related duties, this course of events is not in accordance with managerial values.

In contrast to the previous, in a few instances, judicial assistants' involvement in performing advisory and discussion-related duties was so significant that the judicial assistants were significantly influencing the decision-making. This can be regarded as problematic, as the involvement of judicial assistants can cause biases in the decision-making. Moreover, this creates a concern from a rule of law point of view because judicial assistants are currently not as highly qualified and are not surrounded by comparable institutional safeguards as judges.

Implications for the judicial decision-making practice

The book ends with discussing possible directions that the judiciary can take to find a proper balance in the employment of judicial assistants. It first of all empha-

sises the importance of embracing the aids of the contribution of judicial assistants to adjudication and discusses some possible conditions to best accomplish this, such as providing the required education and training to assistants, generating adequate career opportunities and consider enhancing the authority that assistants have at the courts. It is also mentions the importance to pay attention to minimising the potential hazards. In order to minimise these hazards, courts should consider: incorporating structures to monitor the work of judicial assistants, offering assistants temporary contract, incorporating procedural constraints to bind the involvement of judicial assistants and reconsider the institutional arrangements to safeguard the independence, impartiality, professionalism and integrity of judicial assistants.

Lastly, the significance to improve transparency and accountability by generating clearer guidelines which give direction to the employment of judicial assistants is mentioned. Ideally, judge and judicial assistants in the workplace should play a key role in this process. This current development of professional standards seems an appropriate vehicle to arrange these guidelines.

SAMENVATTING

Hoewel juridisch ondersteuners een centrale positie innemen in allerlei soorten rechtssystemen, is de bijdrage die deze medewerkers leveren grotendeels onbekend, ook al kan hun betrokkenheid een significant effect hebben op de kwaliteit en de legitimiteit van de rechtspraak. Dit onderzoek beoogt de betrokkenheid van deze groep werknemers in het rechterlijk besluitvormingsproces te duiden.

De laatste twee decennia is de positie van juridisch ondersteuners in Nederland veranderd en juridisch medewerkers lijken meer taken toebedeeld te hebben gekregen. Tegelijkertijd zijn juridisch medewerkers hoger opgeleid geraakt. Dit is een ontwikkeling die – onder invloed van de *New Public Management* beweging – breder wordt gezien binnen de publieke sector.

Binnen de rechterlijke macht is de betrokkenheid van juridisch ondersteuners een gevoelig onderwerp. De wet stelt rechters aan met de verantwoordelijkheid om recht te spreken en er wordt dus verwacht dat rechterlijke uitspraken worden genomen op hun gezag. Als blijkt dat juridisch ondersteuners regelmatig zeer betrokken zijn in de besluitvorming, roept dit vragen op over de legitimiteit van deze betrokkenheid. In het bijzonder met betrekking tot het Amerikaanse *law clerk*-model hebben verscheidene auteurs hun zorgen geuit over de mogelijkheid dat juridisch ondersteuners de besluitvorming beïnvloeden. Zij maken zich ook zorgen over de mogelijke gevolgen daarvan. Deze auteurs noemen bijvoorbeeld het tenietgaan van het verantwoordelijkheidsgevoel van rechters als ze voornamelijk bezig zijn met het redigeren van het werk van juridisch medewerkers. Ook verwachten de auteurs dat rechtspraak legistischer wordt, meer gebaseerd op vooraf bepaalde richtlijnen en dat daarbij algemene rechtsbeginselen en maatschappelijke gevolgen van rechtspraak minder worden meegenomen in de beslissingen. Daarnaast wordt het verschil in institutionele waarborgen met betrekking tot rechters en juridisch medewerkers als een potentieel probleem genoemd. Tot slot wordt de effectiviteit van het aanstellen van juridisch medewerkers in twijfel getrokken.

In het licht van bovenstaande punten is het allereerst van belang om meer inzicht te krijgen in de rol van juridisch ondersteuners in de rechterlijke besluitvorming. Dit boek beoogt dit inzicht te verschaffen door onderzoek te doen naar twee rechtbanken waarbij de volgende onderzoeksvraag wordt gesteld:

Op welke manieren zijn juridisch medewerkers betrokken in het rechterlijk besluitvormingsproces en welke gevolgen heeft hun betrokkenheid voor de wijze waarop de rechtspraak plaatsvindt?

METHODE

De kern van dit onderzoek betreft een empirisch veldonderzoek bij twee Nederlandse rechtbanken. Een kwalitatieve *multi-method* benadering is gebruikt, welke nader wordt toegelicht in hoofdstuk 2. Tijdens een periode van acht maanden veldwerk binnen twee sectoren (strafrecht en bestuursrecht) van de onderzochte rechtbanken zijn document analyses, participerende observaties en diepte-interviews gehouden. Meer specifiek is de besluitvorming van 137 zaken (behandeld tijdens 27 zittingen) gevolgd. Alle documenten die gerelateerd zijn aan de zaken (voorbereidingsformulieren/instructies en concept-uitspraken) zijn geanalyseerd en alle contacten tussen de rechters en juridisch medewerkers (gedurende de zitting, het raadkameren en soms tijdens voorbesprekingen) zijn geobserveerd. Bovendien zijn 66 rechters en juridisch medewerkers geïnterviewd tijdens de veldwerkperiode waarvan er 51 betrokken waren bij de zittingen die zijn gevolgd. Ter aanvulling zijn zeven rechters en juridisch medewerkers geïnterviewd voorafgaand aan het veldwerk. Daarnaast is een set van 10 interviews gehouden met betrokkenen nadat het veldwerk was afgerond. Ten slotte zijn ook 10 interviews gehouden met rechters en ondersteuners tijdens een bezoek aan Engeland voor het onderzoek.

INTER-JURISDICTIONELE REFLECTIES

Om de specifieke omstandigheden waaronder dit onderzoek plaatsvond te begrijpen, worden in hoofdstuk 3 de samenstelling en werkwijzen van Nederlandse gerechten, in het bijzonder de rechtbanken, uiteengezet. Daarbij is bijzondere aandacht voor de positie van juridisch medewerkers. Vervolgens worden de Nederlandse ondersteuningsmodellen afgezet tegen drie andere modellen namelijk die van 1) de Amerikaanse *law clerks*, 2) *Magistrates' clerks* in Engeland en Wales, en 3) *Judicial Assistants* in Engeland en Wales. Aan het einde van het hoofdstuk worden zes kenmerken besproken waarop modellen van juridische ondersteuning kunnen worden onderscheiden. Dit zijn:

1. de redenen om juridisch medewerkers aan te nemen
2. de verdeling van rechters ten opzichte van juridisch medewerkers
3. de kwalificaties en arbeidsvoorwaarden van juridisch medewerkers
4. de taken van juridisch medewerkers en hun deelname in verschillende onderdelen van het proces
5. de toewijzing van juridisch medewerkers aan individuele rechters of het gehele gerecht

6. de situatie of juridisch medewerkers met professionele- of lekenrechters samenwerken

De bestudering van de verschillende modellen legt een grote verscheidenheid aan organisatorische structuren van juridische ondersteuning bloot. De taken van de onderzochte juridisch medewerkers blijken ook te variëren, hoewel veel taken eigenlijk opmerkelijk gelijksoortig zijn. Een andere opmerkelijke observatie is dat in alle jurisdicties de betrokkenheid en verantwoordelijkheden van juridisch medewerkers vrij beperkt wordt benoemd in wetgeving en beleidsdocumenten. De meerderheid van de taken zijn informeel vormgegeven.

De verkenning van verschillende modellen van juridische ondersteuning laat zien dat in alle jurisdicties wordt geworsteld met het vinden van een manier om juridisch medewerkers zo goed mogelijk te benutten en tegelijkertijd de eventuele risico's van te grote invloed van juridisch ondersteuners te beperken. Elk model heeft zijn eigen mengeling van onderdelen ingericht om hiermee om te gaan. Omdat de modellen bestaan uit verschillende onderdelen die zijn ontstaan in een specifieke juridische en maatschappelijke context moet men behoedzaam zijn om bepaalde aspecten vanuit andere systemen over te nemen.

TWEE NORMATIEVE PERSPECTIEVEN

In hoofdstuk 4 worden twee perspectieven geïntroduceerd die kunnen worden ingenomen bij het evalueren van de kosten en baten van de betrokkenheid van juridisch medewerkers. Deze perspectieven zijn: het rechtsstatelijk perspectief en het *managerial* perspectief. Het eerste is een klassiek theoretisch perspectief, gebaseerd op principes en waarden die zijn gevestigd gedurende een eeuwenlange geschiedenis, in het bijzonder gedurende de periode van de Verlichting. Het tweede perspectief is een nieuwer perspectief, gebaseerd op economische theorieën over organisaties, dat in het bijzonder opkwam in de tweede helft van de 20^e eeuw als een reactie op de breed gedeelde overtuiging dat de rechtspraak beter zou moeten aansluiten bij de behoeften van de moderne maatschappij. Het hoofdstuk geeft aan waar deze perspectieven voor staan en laat zien hoe de principes gerelateerd aan de perspectieven geïncorporeerd zijn in de regelgeving en beleid met betrekking tot de rechterlijke macht. Het hoofdstuk eindigt met een theoretische beoordeling van het inzetten van juridisch ondersteuners op basis van de twee perspectieven. Daarbij wordt een analytisch onderscheid gemaakt tussen enerzijds administratieve en secretariële verantwoordelijkheden van juridisch medewerkers en anderzijds adviserende en discussie-gerelateerde verantwoordelijkheden. Hoewel beide perspectieven de potentiële baten van de bijdrage van juridisch medewerkers erkennen, wijzen ze ook op bepaalde (deels perspectief-specifieke) problemen met betrekking tot met name een adviserende en discussie-gerelateerde betrokkenheid.

DE BETROKKENHEID VAN JURIDISCH MEDEWERKERS IN DE VERSCHILLENDE FASEN VAN HET RECHTERLIJKE BESLUITVORMINGSPROCES

Hoofdstuk 5, 6 en 7 presenteren de resultaten van het veldwerk in de bestuurs- en strafsectoren van twee Nederlandse rechtbanken. Hoofdstuk 5 en 6 beschrijven en analyseren het besluitvormingsproces in chronologische volgorde. Deze hoofdstukken belichten de rol die juridisch medewerkers spelen in de voorbereidende fase, tijdens de zitting, gedurende het raadkameren en tijdens het schrijven van de uitspraken.

De voorbereidende fase

Het onderzoek onthult dat juridisch medewerkers regelmatig een belangrijke positie innemen tijdens de fase voorafgaand aan de zitting. Deze positie is grotendeels onbekend bij het grote publiek. Medewerkers kunnen een sterke positie hebben in de beginfase van een juridische procedure aangezien zij initiële beslissingen nemen bijvoorbeeld of een zaak zonder zitting afgehandeld kan worden (in het bestuursrecht).

Juridisch medewerkers bereiden bovendien documenten voor (ook wel instructies genoemd) die de rechter kan gebruiken bij de voorbereiding op de zitting. Soms geven deze documenten aan hoe de medewerkers over een bepaalde zaak denken. In andere gevallen zijn het primair neutraal geformuleerde samenvattingen van de zaaksdossiers. De manier waarop rechters gebruikmaken van deze documenten verschilt aanzienlijk. Wel wordt algemeen onderkend dat het hebben van een dergelijk voorbereidend document tijd bespaart. De documenten kunnen ook nieuwe inzichten op een zaak bieden of discussie op gang brengen. Afhankelijk van de inhoud en de manier waarop ze worden gebruikt, kunnen de documenten denkfouten in de besluitvorming voorkomen of juist bevorderen.

De zitting

Tijdens de zitting functioneert de juridische medewerker voornamelijk als griffier die het proces-verbaal opmaakt en andere administratieve assistentie biedt. De notie van de rechter als dé besluitvormer, die veelal zonder substantiële inhoudelijke hulp rechtspreekt, wordt daarmee overeind gehouden tijdens de zitting. Meerdere geïnterviewde rechters staan daar ook achter. Zij zijn dan ook terughoudend in het aanbrengen van veranderingen in de betrokkenheid van juridisch medewerkers tijdens de zitting.

Desalniettemin zijn er bepaalde, vooral informele manieren, waarop sommige juridisch medewerkers actiever participeren in de gang van zaken tijdens de zitting en daarbij deze ook mogelijk beïnvloeden. Een minderheid van (vooral bestuurs)rechters verwelkomt een meer substantiële bijdrage van juridisch medewerkers

aan de zitting. Zij kijken positief aan tegen een nieuwe ontwikkeling om juridisch medewerkers in de gelegenheid te stellen om vragen te stellen tijdens de zitting. Een minderheid van juridisch medewerkers is hier ook positief over. Omdat er zoveel uiteenlopende visies zijn ten aanzien van de juiste betrokkenheid van juridisch medewerkers tijdens de zitting, blijkt er onduidelijkheid te bestaan over de gepaste wijze van betrokkenheid. Dit zorgt er ook voor dat de taken van juridisch medewerkers uiteenlopend worden uitgevoerd. Rechters en juridisch medewerkers hebben daarbij regelmatig een complexe, ambigue relatie.

Het raadkameren

Hoewel juridisch medewerkers geen officiële stem hebben in de raadkamer wordt het tegenwoordig wel grotendeels van ze verwacht dat ze participeren in het besluitvormingsproces. Daarbij zien de meeste rechters en juridisch medewerkers het ook als een plicht dat juridisch medewerkers een bijdrage leveren aan de discussie. Omdat het raadkameren in essentie bestaat uit een uitwisseling van argumenten kan een goed ingebracht argument door de medewerker invloed hebben op de besluitvorming. In het bijzonder als rechters in het ongewisse zijn over hoe ze een bepaalde situatie zouden moeten beoordelen, kunnen de visies en argumenten van een juridisch medewerker de discussie sturen. Vooral in meervoudige kamers met minder ervaren rechters kan de bijdrage van bepaalde hoog gerespecteerde juridisch medewerkers cruciaal zijn. Onder dat soort omstandigheden kunnen medewerkers soms de functie van discussiepartner gedeeltelijk overnemen van minder ervaren rechters. Een ander aspect wat juridisch medewerkers een belangrijke positie geeft, is het feit dat de instructies voor het schrijven van de uitspraak die worden gegeven tijdens het raadkameren vaak substantiële ruimte laten voor nadere invulling door de medewerker.

Echter, juridisch medewerkers zijn ook degenen met het minste gezag van alle personen die betrokken zijn bij het raadkameren en dat heeft effect op hun bijdrage. Meerdere juridisch medewerkers aarzelen om mee te doen in het raadkamerproces. Daarnaast geven sommige rechters juridisch medewerkers ook niet de ruimte om deel te nemen aan de discussie. Als gevolg daarvan nemen juridisch medewerkers niet altijd deel aan de discussie.

Omdat juridisch medewerkers geen officiële stem hebben tijdens het raadkameren blijft het onduidelijk wat precies van hen wordt verwacht in deze fase. Het gebrek aan duidelijkheid hierover weerklinkt in de visies die respondenten hebben over het gepaste niveau van betrokkenheid en de gepaste grenzen.

Het concipiëren van de uitspraak

In de onderzochte rechtbanken zijn juridisch medewerkers verantwoordelijk voor het schrijven van het eerste concept van een uitspraak. Naar verwachting vergroot

dit de productiviteit van de gerechten. Tegelijkertijd geeft het juridisch medewerkers ruimte om de inhoud van de uitspraken te beïnvloeden. Medewerkers genieten vaak aanzienlijke autonomie in het schrijven van concept-uitspraken. Aangezien alle procedurele beslissingen normaal gesproken al zijn gemaakt tijdens het raadkameren zou men verwachten dat juridisch medewerkers vooral invloed kunnen uitoefenen op de motivering van uitspraken. Echter, de bijdrage van juridisch medewerkers kan verder strekken, aangezien het onderzoek aantoont dat het schrijven van de uitspraak een belangrijke manier blijkt te zijn om initieel genomen beslissingen te heroverwegen. Dit blijkt onder andere uit het feit dat verscheidene gebeurtenissen werden genoemd waarin de uitkomsten uit het schrijfproces resulteerden in het herbeoordelen van bepaalde onderdelen van een rechterlijk besluit en, in sommige gevallen, het wijzigen van de beslissing.

De data tonen dus situaties waarin juridisch medewerkers een machtige positie hebben. Gelijktijdig tonen de data ook situaties waarin rechters juridisch medewerkers weinig ruimte bieden om een rol te spelen. Dit is vooral het geval als rechters concept-uitspraken, geschreven door juridisch medewerkers, verregaand aanpassen zodat ze precies voldoen aan de ideeën die de rechters hebben over een goede uitspraak. Hoewel deze aanpassingen een enkele keer kernelementen van de uitspraak betreffen, betreffen de aanpassingen die rechters maken in concept-uitspraken meestal minder belangrijke onderdelen zoals de woordkeuze. Het maken van grote aanpassingen gebeurt vooral in uitzonderlijke gevallen, waar de rechter vindt dat de juridisch medewerker tekort heeft geschoten. Hoeveel wordt aangepast in een conceptversie is echter ook gerelateerd aan het karakter van de betrokken rechter.

Bepalende factoren

Hoofdstuk 7 schetst zeven factoren – voortvloeiend uit het veldwerk – die de betrokkenheid (en daarbij potentiële invloed) van juridisch medewerkers bepalen. Allereerst speelt de factor vertrouwen een rol in de openheid van rechters om juridisch medewerkers in de besluitvorming te betrekken. Vooral vertrouwen gebaseerd op de competenties van juridisch medewerkers bepaalt de ruimte die rechters juridisch medewerkers geven om betrokken te zijn in de besluitvorming. Ten tweede zijn de ideeën die rechters en juridisch medewerkers hebben over de passende rol van juridisch medewerkers van invloed op de betrokkenheid van juridisch medewerkers op de rechtbanken. Als respondenten een meer terughoudende rol voor juridisch medewerkers onderschrijven, is dit over het algemeen ook hoe die rol in de praktijk uitvoering krijgt. Als derde zijn de expertise en ervaring van zowel de rechter als de juridische medewerker belangrijke factoren die de bijdrage van juridisch medewerkers bepalen. In het bijzonder in situaties waarin rechters met relatief weinig ervaring samenwerken met zeer ervaren medewerkers kan het aandeel van juridisch medewerkers aanzienlijk zijn. Carrièreperspectieven en (ge-

relateerde) ambities van juridisch medewerkers beïnvloeden ook de wijze en mate waarin zij betrokken zijn in de rechterlijke besluitvorming. De opleiding die juridisch medewerkers hebben genoten is divers en dit heeft gevolgen voor de carrière-mogelijkheden en ambities. Vooral juridisch medewerkers die rechten hebben gestudeerd aan de universiteit en dus over een mr.-titel beschikken, hebben vaak interesse om verdere carrière te maken. Als gevolg daarvan zijn zij over het algemeen ambitieuzer in het vervullen van hun werkzaamheden.

Naast voorgenoemde individuele factoren spelen ook verscheidene situationele factoren een rol. Allereerst blijkt het type zaken van invloed op de interactie tussen de rechter en zijn ondersteuner. In complexe zaken dient om tot een uitspraak te komen vaak meer te worden afgewogen en dat resulteert erin dat er meer mogelijkheden zijn om bij te dragen aan de inhoud van de besluitvorming in die zaken. Routine zaken, aan de andere kant, zijn vaak scherp omlijnd en laten weinig tot geen ruimte voor discussie. Er zijn echter ook zaken welke scherp omlijnd lijken te zijn, maar die bij nader inzien meer aandacht behoeven. In dergelijke zaken kan de invloed van juridisch medewerkers, soms onbedoeld, substantieel zijn. Deels gereleerd aan de vorige factor is ook de omstandigheid of een zaak wordt behandeld door een unus-rechter welke een zaak zelfstandig behandelt, of een meervoudige kamer bestaande uit drie rechters. Over het algemeen zullen juridisch medewerkers actiever betrokken zijn bij zaken die rechters individueel beslissen. Zeker in bestuursrechtzaken functioneren juridisch medewerkers in dergelijke gevallen vaak als belangrijke discussiepartners. Het feit dat meervoudige kamers meestal complexere en organisatorisch uitdagender zaken beslechten, kan echter als gevolg hebben dat juridisch medewerkers ook een belangrijke rol spelen. Daarbij is het wel zo dat de visies van juridisch medewerkers moeten concurreren met die van de drie rechterlijke leden van de kamer. Tot slot blijken tijds- en werkdruk ook van belang te zijn voor de betrokkenheid en invloed van juridisch medewerkers. Regelmatig lijken deze factoren er toe te leiden dat rechters sterker leunen op het werk van juridisch medewerkers. Er zijn dus verscheidene, deels elkaar versterkende, factoren die bepalen of de betrokkenheid van juridisch medewerkers minimaal of verstrekkend is.

Overeenkomsten en verschillen tussen de rechtbanken en sectoren

Naast deze factoren besteedt hoofdstuk 7 ook aandacht aan de vraag of er verschillen zijn gevonden in de betrokkenheid van juridisch medewerkers in de verschillende rechtbanken en sectoren. Geen grote verschillen zijn geconstateerd tussen de twee rechtbanken. Een klein aspect waarin de gerechten lijken te verschillen is de carrière-mogelijkheden. In de rechtbank met een meer geïsoleerde ligging, gaven juridisch medewerkers aan dat de carrière-mogelijkheden beperkter zijn.

Tussen de sectoren zijn eveneens geen grote verschillen geconstateerd. Slechts een paar kleinere verschillen worden geobserveerd. Deze betreffen onder andere het

type zaken dat wordt behandeld, de wijze waarop de juridische procedure is ingericht (vooral in unus-zaken), de ideeën over het bediscussiëren van zaken voorafgaand aan een zitting en de werkdruk. Deze verschillen leiden er over het algemeen toe dat juridisch medewerkers een iets grotere rol hebben binnen de bestuurssectoren.

CONCLUSIE

Empirische bevindingen

In het eerste gedeelte van het concluderende hoofdstuk 8 worden drie centrale empirische bevindingen gepresenteerd. Allereerst wordt een discrepantie waargenomen tussen de formele positie van juridisch medewerkers en de grote variatie in hun de werkelijke betrokkenheid. In regels en beleidsdocumenten wordt de secretariële en administratieve rol van juridisch medewerkers benadrukt, terwijl weinig is gereguleerd met betrekking tot potentiële adviserende en discussie-gerelateerde taken van juridisch medewerkers. Dit spreidt een beeld tentoon van de juridisch medewerker als een voornamelijk administratieve figuur, die slechts in beperkte mate betrokken is in de besluitvorming. Dit is in ieder geval deels in tegenspraak met de werkelijke betrokkenheid van juridisch medewerkers. In werkelijkheid wordt een grote variatie gezien: in sommige situaties zijn juridisch medewerkers inderdaad slechts beperkt betrokken en daarbij vooral op het administratieve vlak, maar in andere situaties spelen zij een belangrijke rol in de rechterlijke besluitvorming.

Een tweede bevinding is dat ambiguïteit wordt geconstateerd in de relatie van rechters en juridisch medewerkers. Twee verschillende normensystemen lijken met elkaar te concurreren binnen de rechtbanken. Aan de ene kant de meer formalistische notie waarin wordt benadrukt dat rechters niet te veel op juridisch medewerkers moeten leunen. Betrokkenen zijn in het verlengde hiervan bezorgd over het gezag en de legitimiteit van de positie van rechters. Aan de andere kant bestaat de sociale norm binnen de rechtbanken dat het niet gepast is om juridisch medewerkers niet te betrekken in de besluitvorming. Het is een wijd gedeelde visie dat juridisch medewerkers positief kunnen bijdragen aan de rechterlijke besluitvorming, bijvoorbeeld door deze efficiënter te laten verlopen. Betrokkenen lijken te balanceren tussen beide normen. Wanneer deze ambiguïteit leidt tot potentiële conflicten tussen rechters en juridisch medewerkers (bijvoorbeeld omdat zij het oneens zijn over de uitkomst van een zaak), wordt vaak een pragmatische weg gekozen om het conflict op te lossen. Vooral voor juridisch medewerkers zorgt de ambiguïteit voor onzekerheid over welke type en welke mate van betrokkenheid van hen wordt verwacht.

Een derde resultaat is dat de betrokkenheid van juridisch medewerkers het rechterlijk besluitvormingsproces op verschillende manieren beïnvloedt. Drie ma-

nieren waarop dit gebeurt zijn: 1) Juridisch medewerkers hebben de controle over de wijze waarop een zaak verloopt binnen de rechtbank. Juridisch medewerkers hebben een essentiële rol in het verzekeren dat de procedure goed verloopt en door het uitvoeren van administratieve taken kunnen zij de werkwijze van rechters indirect beïnvloeden. 2) Juridisch medewerkers sturen de rechters in een bepaalde richting. Dit gebeurt in het bijzonder via de documenten die zij maken ter voorbereiding van de zitting, welke bepaalde informatie zullen benadrukken, wat vervolgens de besluitvorming beïnvloedt. Het concipiëren van uitspraken kan de besluitvorming van rechters ook beïnvloeden, vooral als er weinig instructies zijn gegeven voor het schrijven van de uitspraak. 3) Juridisch medewerkers voorzien rechters van extra standpunten om in overweging te nemen. Dit laatste gebeurt vooral als juridisch medewerkers rechters van advies voorzien, bijvoorbeeld in voorbereidingsdocumenten of als ze fungeren als discussie partners.

Normatieve evaluatie

De conclusie evalueert vervolgens de betrokkenheid van juridisch medewerkers op basis van de in hoofdstuk 4 geïntroduceerde perspectieven. De huidige wijze waarop sommige, duidelijk administratieve en secretariële taken worden verricht, lijkt georganiseerd te zijn op een manier die de efficiency van de rechtspraak verhoogt (hoewel er enkele kleinere complicaties worden gezien die de efficiency kunnen verminderen). Een belangrijke bevinding is echter dat hoewel het mogelijk is om een theoretisch onderscheid te maken tussen administratieve/secretariële taken en adviserende/discussie-gerelateerde taken, dat in werkelijkheid zo'n onderscheid niet te maken valt. Verscheidene, voornamelijk administratieve en secretariële, taken blijken in de praktijk potentie te hebben om de inhoud van het rechtspreken te beïnvloeden. Bovendien zijn er verscheidene taken die secretarieel lijken (zoals het maken van voorbereidingsdocumenten) maar die ook adviserende en discussie-gerelateerde elementen bevatten. Dit zorgt ervoor dat secretariële betrokkenheid potentieel problematisch is vanuit een rechtsstatelijk perspectief aangezien bepaalde zorgen met betrekking tot inhoud-gerelateerde betrokkenheid ook van toepassing blijken op de administratieve betrokkenheid.

In de meeste situaties op de rechtbanken vertrouwen rechters maar in beperkte mate op het advies van juridisch medewerkers waardoor ze grotendeels de controle hebben over de besluitvorming. In sommige gevallen zijn rechters in zo'n verregaande mate in controle dat ze juridisch medewerkers helemaal niet toestaan om betrokken te zijn. Vanuit een rechtsstatelijk perspectief is de terughoudendheid om te veel verantwoordelijkheden bij ondersteunend personeel te leggen geruststellend. Echter, gezien het feit dat de organisatie beoogt dat juridisch medewerkers verscheidene adviserende en discussie-gerelateerde taken verrichten, is dit niet in overeenstemming met *managerial* waarden.

In tegenstelling tot het voorgaande zijn er ook situaties waargenomen waarin de betrokkenheid in het uitvoeren van adviserende en discussie-gerelateerde taken zo significant was, dat de medewerkers de besluitvorming in belangrijke mate beïnvloedden. Dit kan als problematisch worden gezien, aangezien de betrokkenheid van juridisch medewerkers denkfouten in de besluitvorming kan genereren. Daarbij creëert het een probleem vanuit het rechtsstatelijk perspectief aangezien juridisch medewerkers niet vergelijkbaar zijn opgeleid en niet omgeven zijn met vergelijkbare waarborgen als rechters.

Implicaties voor de praktijk

Het boek eindigt met het bespreken van mogelijke richtingen die de rechterlijke organisatie kan uitgaan om een goede balans tussen verschillende waarden te vinden in de aanstelling van juridisch medewerkers. Allereerst wordt het belang benadrukt om de baten van het hebben van juridisch medewerkers te benutten. Enkele mogelijke condities waaraan moet worden voldaan om dit te realiseren worden besproken, zoals het voorzien van de juiste opleiding voor juridisch medewerkers, het genereren van adequate carrièremogelijkheden en het overwegen om het gezag van juridisch medewerkers binnen rechtbanken te vergroten. Daarnaast wordt het belang genoemd om aandacht te hebben voor het minimaliseren van potentiële kosten van de betrokkenheid van juridisch medewerkers. Om deze kosten te minimaliseren kunnen gerechten overwegen om structuren te creëren om het werk van juridisch medewerkers te monitoren, tijdelijke contracten aan te bieden aan juridisch medewerkers en te overwegen bepaalde stappen te zetten om de waarborgen met betrekking tot de onafhankelijkheid, onpartijdigheid, professionaliteit en integriteit van juridisch medewerkers te versterken.

Ten slotte wordt genoemd dat het belangrijk is de transparantie en verantwoording te verbeteren door duidelijkere richtlijnen op te stellen met betrekking tot de positie van juridisch medewerkers. Idealiter spelen rechters en juridisch medewerkers een essentiële rol in het opstellen van dergelijke richtlijnen. De huidige ontwikkeling van professionele standaarden lijkt een uitermate geschikt medium om dit te bewerkstelligen.

REFERENCES

- Abbott, A. (1983). Professional ethics. *American Journal of Sociology*, 88(5), 855-885.
- Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Abel, R. L. (1988). United States: The contradictions of professionalism. In R. L. Abel, & P. S. C. Lewis (Eds.), *Lawyers in society: The common law world* (pp. 186-243) University of California Press.
- Abel, R. L. (1998). *The legal profession in England and Wales*. Oxford: Blackwell.
- Abel, R. L. (2003). *The Politics of Professionalism, Lawyers between Markets and State, from the Green Papers to the Access of Justice Act*. Oxford: Oxford University Press.
- Abram, T., Berling, M., de Mos, P., van Lingen, S., Verheijden, I. W. H. M., Vermaat, P. J. F. M., & Wichman, M. C. (2011). *Partners in crime: de juridisch medewerker in de strafrechtspraak, een professional naast de rechter*. Den Haag: Programma Strafsector 2010.
- Anderson, C. A. (1982). Inoculation and counterexplanation: Debiasing techniques in the perseverance of social theories. *Social Cognition*, 1(2), 126-139.
- Arendt, H. (1963). *Eichmann in Jerusalem: A report on the banality of evil* (2006th ed.). London: Penguin Classics.
- Arnold, W. (2014). The Supreme Court of the United Kingdom (UKSC): An exploration of the roles of judicial officers and court administrators and how the relationship between them may be improved and enhanced: A case study. *International Journal for Court Administration*, 6(2), 19-25.
- Astor, H. (1984). *The role of the clerk in magistrates' courts*. Brunel University: unpublished PhD thesis.
- Astor, H. (1986). The unrepresented defendant revisited: A consideration of the role of the clerk in magistrates' courts. *Journal of Law and Society*, 13(2), 225-239.
- Baas, R., De Groot-van Leeuwen, L., & Laemers, M. (2010). *Rechtspreken: Samen of alleen. Research memorandum*. (No. 5). Den Haag: Raad voor de rechtspraak.
- Barzelay, M. (2002). Origins of the new public management: An international view from public administration/political science. In K. McLaughlin, S. P. Osborne & E. Ferlie (Eds.), *New public management: Current trends and future prospects*. (pp. 15-33). London/New York: Routledge.
- Baum, L. (2006). *Judges and their audiences: A perspective on judicial behavior*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Bell, J. (2006). *Judiciaries within europe. A comparative review*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Berendsen, R., Creutzberg, A., Van Holten, A., Van Lieshout, S., Phaff, H., Schuman, A., Veldhoen, G. (2015). Tegenlicht, de rechterlijke organisatie tegen het licht. *Nederlands Juristenblad*, (40), 2800-2803.
- Bevers, P. J. J. M. (2004). *Samenwerken binnen de rechterlijke organisatie*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Beyens, K., & Vanhamme, F. (2008). Onderzoek naar rechtspreken als sociale praktijk. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 50(4), 350-360.
- Bieri, P. (2016). Law clerks in switzerland – A solution to cope with the caseload? *International Journal for Court Administration*, 7(2), 29-38.
- Biland, E., & Steinmetz, H. (2007) Are Judges Street-Level Bureaucrats? Evidence from French and Canadian Family Courts, *Law & Social Inquiry*, 42(2).
- Black, R. C., & Boyd, C. L. (2012). The role of law clerks in the U.S. supreme court's agenda-setting process. *American Politics Research*, 40(1), 147-173.

- Boone, M., Kramer, P., Langbroek, P., Olthof, S., & Van Ravesteyn, J. (2007). *Financieren en verantwoording, het functioneren van de rechterlijke organisatie in beeld*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Bosch, A. G. (2011). *Ontwikkeling van het strafrecht in Nederland van 1795 tot heden*. Nijmegen: Ars Aequi Libri.
- Bovend'Eert, P. P. T. (2000). *Benoeming en ontslag van rechters*. Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink.
- Bovens, M. A. P. (2000). *De vierde macht revisited: Over ambtelijke macht en publieke verantwoording*. Utrecht University: Oratie.
- Bovens, M., Goodin, R.E. & Schillemans, T. (2014) *The Oxford Handbook of Public Accountability*. Oxford: Oxford University Press.
- Bovend'Eert, P.P.T., (2008) *Rechterlijke Organisatie, Rechters en Rechtspraak, Handboeken staats- en bestuursrecht*. Deventer: Kluwer.
- Bowman, J. M., & Wittenbaum, G. W. (2012). Time pressure affects process and performance in hidden-profile groups. *Small Group Research*, 43(3), 295-314.
- Brewer, J., & Hunter, A. (2006). *Foundations of multimethod research: Synthesizing styles*. Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage Publications.
- Brommet, E. (2002). *Van rechterlijke macht naar de rechterlijke organisatie: Kroniek van achttien jaar verandering 1983-2001*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Bruinsma, F. (1995). *Korte gedingen: Een rechtssociologisch verslag*. Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink.
- Bruinsma, F. (2008). Wetenschap of woordkunst: Het werkgroeponderwijs als toets. *Nederlands Juristenblad*, 83(39), 2451-2455.
- Bruinsma, F. (2009). Rechten studeren als socialisatieproces. *Recht Der Werkelijkheid*, 30(1), 103-108.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (fourth ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Burkens, M. C., Kummeling, H., Vermeulen, B., & Widdershoven, R. (Eds.). (2012). *Beginselen van de democratische rechtsstaat: Inleiding tot de grondslagen van het nedelandse staats- en bestuursrecht*. (7th ed.). Deventer: Wolters Kluwer.
- Cialdini, R. (2009). *Influence: Science and Practice*. Boston, MA: Pearson Education.
- Cialdini, R. B., & Goldstein, N. J. (2004). Social influence: Compliance and conformity. *Annual Review of Psychology*, 55, 591-621.
- Chesterman, S. (2008). An International Rule of Law?, *American Journal of Comparative Law*, 56, 331-361.
- Cohen, J. M. (2002). *Inside appellate courts: the impact of court organization on judicial decision making in the United States courts of appeals*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Commissie visitatie gerechten (2014). *Rapport visitatie gerechten 2014*. Den Haag: De Rechtspraak.
- Cook, B. B. (1971). The socialization of new federal judges: Impact on district court business. *Washington University Law Quarterly*, (2), 253-279.
- Coonan, G. (2006). The role of judicial research assistants in supporting the decisionmaking role of the Irish judiciary. *Judicial Studies Institute Journal*, 6(1), 171-196.
- Corstens, G. J. M. (2005). *Het Nederlands strafprocesrecht*. Arnhem: Kluwer.
- Cox, N. (2010). The future of the magistracy. *Criminal Law and Justice Weekly*, (174), 584-585.
- Darbyshire, P. (1984). *The magistrates' clerk*. Chichester: Barry Rose.
- Darbyshire, P. (1999). A comment on the powers of magistrates' clerks. *Criminal Law Review*, (May), 377-386.
- De Busschere, C. (2012). De referendarissen bij de rechterlijke orde: Schets van hun statuut, opdracht en deontologie. *Rechtskundig Weekblad*, (15), 562-576.
- De Dreu, C. K. W., Nijstad, B. A., & Van Knippenberg, D. (2008). Motivated information processing in group judgment and decision making. *Personality and Social Psychology Review*, 12(1), 22-49.
- De Groot-van Leeuwen, L., Laemers, M., & Sportel, I. (2015). Het vonnis beter uitgelegd? maatschappelijke effecten van beter motiveren in de strafrechtspraak. *Research Memoranda*, 10(2).
- De Heer-de Lange, N. E., Diephuis, B. J., & Eshuis, R. R. J. (Eds.). (2013). *Rechtspleging civiel en bestuur 2012: Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- De Lange, R., & Mevis, P. A. M. (2005). Constitutional guarantees for the independence of the judiciary. In J. H. M. Van Erp, & L. P. W. Van Vliet (Eds.), *Netherlands reports to the seventeenth international congress of comparative law*. Antwerp/Oxford: Intersentia.
- De Rechtspraak. (2006). *Eindrapport pilot promis: Project motiveringsverbetering in strafzonnissen*. Den Haag: De Rechtspraak.

- De Rechtspraak. (2008). *Eindrapport promis II: Project motiveringsverbetering in strafvonnissen*. Den Haag: De Rechtspraak.
- De Rechtspraak. (2015). *Jaarverslag 2014*. Den Haag: De Rechtspraak.
- Derksen, T. (2006). *Lucia de berk: Reconstructie van een gerechtelijke dwaling*. Diemen: Veen Magazines.
- Dijkstra, S. (2016). *De rechter als evenwichtskunstenaar: De vrijheid van de rechter om zijn persoonlijke meningen en overtuigingen te uiten*. Den Haag: Boom juridisch.
- d'Oliveira, U. (2016). Zaakstoedeling en het vleugellamme artikel 17 grondwet. *Nederlands Juristenblad*, (29), 2078-2082.
- Dworkin, R. M. (1985). *A matter of principle*. Harvard: Harvard University Press.
- Edwards, H. T. (1981). A judge's view on "justice, bureaucracy, and legal method". *Michigan Law Review*, 80(2), 259-269.
- Edwards, H. T. (1983). The rising work load and perceived "bureaucracy" of the federal courts: A causation-based approach to the search for appropriate remedies. *Iowa Law Review*, 68, 871-936.
- Eisenberg, M. A. (1991). *The nature of the common law*. Harvard: Harvard University Press.
- Eisenhardt, K. M. (1989). Agency theory: An assessment and review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 57-74.
- Elliott, C., & Quinn, F. (2009). *The English legal system* (14th ed.). Harlow: Pearson Longman.
- English, B., Mussweiler, T., & Strack, F. (2005). The last word in court: A hidden disadvantage for the defense. *Law and Human Behavior*, 29(6), 705-722.
- European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). (2012). *European judicial systems. edition 2012 (data 2010). efficiency and quality of justice*. (No. 16). Council of Europe publishing.
- Fiss, O. M. (1983). The bureaucratization of the judiciary. *The Yale Law Journal*, 92(1), 1442- 1467.
- Fitzpatrick, B., Seago, P., Walker, C., & Wall, D. (2000). New court management and the professionalisation of summary justice in England and Wales. *Criminal Law Forum*, 11, 1-22.
- Fix-ferro, H. (2003). *Courts, justice, and efficiency: A socio-legal study of economic rationality in adjudication*. Oxford: Hart Publishing.
- Francis, A. (2001). *At the edge of law: Emergent and divergent models of legal professionalism*. Aldershot: Ashgate Publishing.
- Franck, E. J. H., Ten Have, C. J. M., & Bockstael-Blok, W. (2009). *Onderzoek naar het extra tijdsbeslag bij toepassing van de promis II werkwijze*. Hoofddorp: TNO.
- Freiberg, A. (2005). Managerialism in Australian criminal justice: RIP for KPIs? *Monash University Law Review*, 31(1), 12-36.
- Freidson, E. (2001). *Professionalism, the third logic: on the practice of knowledge*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Friedson, E. (1970). *Profession of medicine: A study of the sociology of applied knowledge*. Chicago: University of Chicago Press.
- Frissen, P., 't Hart, P., de Hoog, J., van Oorschot, K., & Chin-A-Fat, N. (2014). Governance in de rechtspraak. *Research Memoranda*, 10(1).
- Fruytier, B., Dijkers, J., Keesen, M., Janssen, J., Van der Berg, I., Valetton, N., & Schouteten, R. (2013). *Werkdruk bewezen. Eindrapport werkdrukonderzoek rechterlijke macht*. Utrecht/Nijmegen: Hogeschool Utrecht/Radboud Universiteit Nijmegen.
- Fuller, L. L. (1964). *The morality of law*. Yale: Yale University Press.
- Galanter, M. (2004). The vanishing trial: An examination of trials and related matters in federal and state courts. *Journal of Empirical Legal Studies*, 1(3), 459-570.
- Gambetta, D. (Ed.). (1988). *Trust: Making and breaking cooperative relations*. Oxford: Basil Blackwell.
- Gibson, B., & Watkins, M. (2009). *The magistrates' court: An introduction*. Hampshire: Waterside Press.
- Goffman, E. (1967). On face-work: An analysis of ritual elements in social interaction. In E. Goffman (Ed.), *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. (pp. 5-45). Chicago: Aldine Publishing Company.
- Gold, R. L. (1958). Roles in sociological field observations. *Social Forces*, 36(3), 217-223.
- Groot-van Leeuwen, de L. E. (2006). Merit selection and diversity in the Dutch judiciary. In Russell, P. H., & Malleson, K. (Eds.), *Appointing judges in an age of judicial power: Critical perspectives from around the world* (pp. 145-148). Toronto: University of Toronto Press.
- Guthrie, C., Rachlinski, J. J., & Wistrich, A. J. (2001). Inside the judicial mind. *Cornell Law Review*, 86(5), 777-830.

- Guthrie, C., Rachlinski, J. J., & Wistrich, A. J. (2007). Blinking on the bench: How judges decide cases. *Cornell Law Review*, 93(1), 1-44.
- Hayek, F. A. (1944). *The road to serfdom* (2001st ed.). London and New York: Routledge Classics.
- Heydebrand, W., & Seron, C. (1990). *Rationalizing justice: The political economy of federal district courts*. Albany: State University of New York Press.
- Hol, A. M. (2001). De rechterlijke macht in spagaat: Over rechterlijke samenwerking en bestuurlijke grenzen. In C. P. M. Cleiren, & G. K. Schoep (Eds.), *Rechterlijke samenwerking* (pp. 91-100) Gouda Quint.
- Holvast, N. L. (2014). Considering the consequences of increased reliance on judicial assistants: A study on Dutch courts. *International Journal of the Legal Profession*, 20(1), 39-59.
- Holvast, N. L., & Doornbos, N. (2015). Exit, voice, and loyalty within the judiciary: Judges' responses to new managerialism in the Netherlands. *Utrecht Law Review*, 11(2), 49-63.
- Holvast, N. L. (2016). The power of the judicial assistant/law clerk: Looking behind the scenes at courts in the United States, England and Wales, and the Netherlands, *International Journal of Court Administration*, 7(2), 10-28.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69(Spring), 3-19.
- Jamieson, P. (1998). Of judges, judgments and judicial assistants. *Civil Justice Quarterly*, 17 (Oct), 395-408.
- Janis, I. (1982). *Groupthink: Psychological studies of policy decisions and fiascoes*. (2nd ed.). Boston: Houghton-Mifflin.
- Janis, I. L., & Mann, L. (1977). *Decision making: A psychological analysis of conflict, choice, and commitment*. New York: The Free Express.
- Jeffries, S. (2005). How justice "gets done": Politics, managerialism, consumerism, and therapeutic jurisprudence. *Current Issues in Criminal Justice*, 17(2), 254-268.
- Jimeno-Bulnes, M. & Hans, V. P. (2016) Legal Interpreter for the Jury: The Role of the Clerk of the Court in Spain, *Oñati Socio-Legal Series*, 6(2).
- Johnstone, Q. & Flood, J. 1982, *Paralegals in English and American Law offices*, Windsor Yearbook of Access to Justice.
- Kahneman, D. (1992). Reference points, anchors, norms, and mixed feelings. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 51, 296-312.
- Kahneman, D. (2012). *Thinking, fast and slow*. London: Penguin.
- Kahneman, D., & Frederick, S. (2002). Representativeness revisited: Attribute substitution in intuitive judgment. In T. Gilovich, D. Griffin & D. Kahneman (Eds.), *Heuristics of intuitive judgment: Extensions and applications*. (pp. 49-81). Cambridge: Cambridge University Press.
- Karasek, R. A. (1979). Job demands, job decision latitude, and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative Science Quarterly*, 24(2), 285-308.
- Kenney, S. J. (2000). Beyond principals and agents: Seeing courts as organizations by comparing référenaires at the European court of justice and law clerks at the U.S. supreme court. *Comparative Political Studies*, 33(5), 593-625.
- Kirat, T. (2010). Performance-based budgeting and management of judicial courts in France: An assessment. *International Journal of Court Administration*, 2(2), 1-9.
- Kiser, E. (1999). Comparing varieties of agency theory in economics, political science, and sociology: An illustration from state policy implementation. *Sociological Theory*, 17(2), 146-170.
- Köhne-Hoegen, E. (2008). De raio-opleiding als socialisatieproces: Uittreders aan het woord. *Recht Der Werkelijkheid*, (1), 11-34.
- Koppen, v., P.J. (2003). *De Schiedammer parkmoord: Een rechtspsychologische reconstructie*. Nijmegen: Ars Aequi Libri.
- Kronman, T. (1993). *The lost lawyer: Failing ideals of the legal profession*. Cambridge: Cambridge Belknap Press.
- Langbroek, P. M. (2005). Recruitment, professional evaluation and career of judges and prosecutors in the Netherlands. In G. Di Federico (Ed.), *Recruitment, professional evaluation and career of judges and prosecutors in europe*. (pp. 159-184). Bologna: Editrice Lo Scarabeo.
- Langbroek, Ph. M. & Fabri, M. (Eds.), *The Right Judge for each Case, a comparative study of case assignment and impartiality in 6 European countries*. Antwerp: Intersentia.
- Larson, M. S. (1977). *The rise of professionalism: A sociological analysis*. Berkeley: University of California Press.

- Lensink, H., & Husken, M. 'De rechter is het zat', *Vrij Nederland* 10 december 2013.
- Levine, J. M., & Moreland, R. L. (1990). Progress in small group research. *Annual Review of Psychology*, 41, 585-634.
- Lindeman, J. M. W. (2017). *Officiëren van justitie in de 21e eeuw: Een verslag van participierend observatieonderzoek naar de taakopvatting en taakinvulling van officieren van justitie*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Lipsky, M. (2010). *Street level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. (30th Anniversary Expanded Edition. ed.). New York: The Russell Sage Foundation.
- Locke, J. (1690). *Second treatise of government*. (1966th ed.). Oxford: Blackwell.
- Lu, L., Yuan, Y. C., & McLeod, P. L. (2012). Twenty-five years of hidden profiles in group decision making: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 16(1), 54-75.
- Mak, E. (2008a). The European judicial organisation in a new paradigm: The influence of principles of 'new public management' on the organisation of the European courts. *European Law Journal*, 14(6), 718-734.
- Mak, E. (2008b). *De rechtspraak in balans: Een onderzoek naar de rol van klassiek-rechtsstatelijke beginselen en 'new public management'-beginselen in het kader van de rechterlijke organisatie in Nederland, Frankrijk en Duitsland*. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers.
- Mak, E., & Ayrir, N. (2011). De kernwaarden van de moderne rechter. *Trema. Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht*, (9), 302-309.
- Malsch, M. (2009). *Democracy in the courts: Lay participation in european criminal justice systems*. Surrey, England: Ashgate.
- Mannori, L., & Sordi, B. (2009). Chapter 6. Science of administration and administrative law. In D. Canale, P. Grossi & H. Hofmann (Eds.), *General jurisprudence: A history of the philosophy of law in the civil law world, 1600-1900* (pp. 225-261). Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer.
- Marseille, A. T. (2007). De bestuursrechter en diens vrijheid van actief naar lijdelijk (en weer terug?). *Trema. Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht*, 30(10), 423-431.
- Martinek, W. L. (2010). Judges as members of small groups. In D. E. Klein, & G. Mitchell (Eds.), *Psychology of judicial decision making*. (pp. 73-84). Oxford: Oxford University Press.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *The Academy of Management Review*, 20(3), 709-734.
- Maynard-Moody, S., & Musheno, M. (2003). *Cops, teachers, counselors: Stories from the front lines of public service*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- McCree, W. H. (1981). Bureaucratic justice: An early warning. *University of Pennsylvania Law Review*, 129(4), 777-797.
- Merryman, J. H. (2007). *The civil law tradition: An introduction to the legal systems of Europe and Latin America*. Stanford: Stanford University Press.
- Mertz, E. (2007). *The language of law school: Learning to 'Think like a lawyer'*. Oxford: Oxford University Press.
- Miller, M. C. (2014). Law clerks and their influence at the US supreme court: Comments on recent works by Peppers and Ward. *Law & Social Inquiry*, 39(3), 741-757.
- Moe, T. M. (1984). The new economics of organization. *American Journal of Political Science*, 28(4), 739-777.
- Morgan, R., & Russell, N. (2000). *The judiciary in the magistrates' courts*. Available at: <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/occ-judiciary.pdf>.
- Monahan, J., & Silver, S. (2003) Judicial Decision Thresholds for Violence Risk Management, *International Journal of Forensic Mental Health*, 2(1), 1-6.
- Montesquieu, C. (2006 [1748]). *Over de geest van de wet* [De l'Esprit des Lois] (J. Holierhoek Trans.). Amsterdam: Boom.
- Munday, R. (2007). Of law clerks and judicial assistants, justice of the peace. *Justice of the Peace*, 171(26), 455-460.
- Nesterchuk, T. (2013). The view from behind the bench. In A. Burrows, D. Johnston & R. Zimmerman (Eds.), *Judge and jurist: Essays in memory of lord Rodger of Earlsferry*. Oxford: Oxford University Press.
- Neubauer, D. W., & Meinhold, S. S. (2010). *Judicial process: Law, courts and politics in the United States*. Boston: Wadsworth.
- Ng, G. Y. (2007). *Quality of judicial organisation and checks and balances*. Mortsel: Intersentia.

- Ng, G. Y. (2011). A discipline of judicial governance. *Utrecht Law Review*, 7(1), 102-116.
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of General Psychology*, 2(2), 175-220.
- Nielsen, L. B. (2010). The need for multi-method approaches. In P. Cane, & H. M. Kritzer (Eds.), *The Oxford handbook of empirical legal research* (pp. 952-975). Oxford: Oxford University Press.
- Niessen, R. E. C. M., & Pieterse, L. J. A. (2009). *Jonge juristen bij de Hoge Raad: Impressies van twee fiscalisten*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Noordegraaf, M., Schiffelers, M. J. W. A., Van de Camp, E. J. G., & Bos, A. (2014). Professionele standaarden: Een vergelijkend perspectief. *Research Memoranda*, 10(3).
- Oakley, J. B., & Thomson, R. S. (1980). *Law clerks and the judicial process*. Berkeley: University of California Press.
- Osborne, D. T., & Gaebler, T. (1992). *Reinventing government: how the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. New York: Addison-Wesley.
- Parsons, T. (1964). *The social system*. New York: Free Press.
- Paterson, A. (1983). Becoming a judge. In R. Dingwall, & P. Lewis (Eds.), *The sociology of the professions: Lawyers, doctors and others*. (pp. 263-285). Macmillan Press Ltd.
- Paterson, A. (2013). *Final judgment: The last law lords and the supreme Court*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing.
- Pennington, N., & Hastie, R. (1991). A cognitive theory of juror decision making: The story model. *Cardozo Law Review*, 13, 519-557.
- Pennington, N., & Hastie, R. (1992). Explaining the evidence: Tests of the story model for juror decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 189-206.
- Peppers, T. C. (2006). *Courtiers of the marble Palace: The rise and influence of the supreme court law clerk*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Peppers, T. C., & Ward, A. (2012). *In chambers: Stories of supreme court law clerks and their justices*. Charlottesville: University of Virginia Press.
- Peppers, T. C., & Zorn, C. (2008). Law clerk influence on supreme court decision making: An empirical assessment. *DePaul Law Review*, 58, 51-78.
- Perry, H. W. J. (1991). *Deciding to decide: Agenda setting in the United States supreme court*. Cambridge: Harvard University Press.
- Posner, E. (2007). Agency. In W. Farnsworth (Ed.), *The legal analyst: A toolkit for thinking about the law*. (pp. 87-99) University of Chicago Press.
- Posner, R. A. (1985). *The federal courts: Crisis and reform*. Cambridge, Massachusetts, and London, England: Harvard University Press.
- Posner, R. A. (2008). *How judges think*. Cambridge and London: Harvard University Press.
- Raad voor de Rechtspraak. (2006). *Kwaliteit kost tijd*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- Raad voor de Rechtspraak. (2010a). *Agenda van de rechtspraak 2011-2014: gericht op de samenleving*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- Raad voor de Rechtspraak. (2010b). *Visie op de rechtspraak 2020*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- Raad voor de Rechtspraak. (2012). *De rechtspraak. Jaarverslag 2011*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- Raine, J. W., & Willson, M. J. (1995). New public management and criminal justice. *Public Money & Management*, 15(1), 35-40.
- Raine, J. W., & Willson, M. J. (1997). Beyond managerialism in Criminal justice. *The Howard Journal*, 36(1), 80-95.
- Rassin, E. (2010). Blindness to alternative scenarios in evidence evaluation. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 7(2), 153-163.
- Rassin, E. G. C., Eerland, A., & Kuijpers, I. (2010). Let's find the evidence: An analogue study of confirmation bias in criminal investigations. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 7(3), 231-246.
- Raz, J. (1979). *The authority of law: Essays on law and morality*. Oxford: The Clarendon Press.
- Resnik, J. (1982). Managerial judges. *Harvard Law Review*, 96(2), 374-448.
- Resnik, J. (2000). Trial as Error, Jurisdiction as Injury: Transforming the Meaning of Article III, 113 *Harvard Law Review* 924.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2013). *Organisational behavior* (15th ed.). Harlow, England: Pearson Education Limited.

- Roos, S., & Van Amelsfort-Van der Kam, E. (2012). Een nieuwe werving, selectie en opleiding van rechters. *Trema. Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht*, (9), 310-315.
- Rosenthal, J. S., & Yoon, A. H. (2006). Judicial ghostwriting: Authorship on the supreme court. *Cornell Law Review*, 96, 1307-1344.
- Ross, S. A. (1973). The economic theory of agency: The principal's problem. *American Economic Review*, 63(2), 134-139.
- Rubin, A. B. (1980). Bureaucratization of the Federal courts: The tension between justice and efficiency. *Notre Dame Law Review*, 55(6), 648-659.
- Schaubroeck, J., & Merritt, D. E. (1997). Divergent effects of job control on coping with work stressors: The key role of self-efficacy. *The Academy of Management Journal*, 40(3), 738-754.
- Schünemann, B., & Bandilla, W. (1989). Perseverance in courtroom decisions. In H. Wegener, F. Lösel & J. Haisch (Eds.), *Criminal behavior and the justice system*. New York: Springer.
- Shapiro, M. (1981). *Courts: A comparative and political analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- Shapiro, S. P. (2005). Agency theory. *Annual Review of Sociology*, 31, 263-284.
- Soeharno, J. E. (2013). *De waarde van de eed*. Amsterdam: Vossius Press UvA.
- Solum, B. L. (1990). Virtues and voices. *Chicago-Kent Law Review*, 66(1), 111-140.
- Solum, L. B., (2003) Virtue Jurisprudence: A Virtue-Centered Theory of Judging, *Metaphilosophy*, 34, 178-213.
- Spellman, B. A. (2010). Judges, expertise, and analogy. In D. E. Klein, & G. Mitchell (Eds.), *Psychology of judicial decision making* (pp. 149-163). Oxford: Oxford University Press.
- Spong, G. (2016). *De uitvaartverzorger*. Amsterdam: Balans.
- Sterk, C. H. W. M., & Ficq, C. R. L. R. M. (2008). Promis: Inzicht in de gedachtegang van de rechter. *Nederlands Juristenblad*, 83(3), 153-157.
- Stasser, G. & Titus, W. (1985). Pooling of unshared information in group decision making: Biased information sampling during discussion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 1467-1478.
- Stras, D. (2007). The supreme court's gatekeepers: The role of law clerks in the certiorari process. *Texas Law Review*, 85, 06-61.
- Strasser, G., & Birchmeier, Z. (2003). Group creativity and collective choice. In R. B. Paulus, & B. A. Nijstad (Eds.), *Group creativity: Innovation through collaboration* (pp. 85-109). Oxford: Oxford University Press.
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Sunstein, C. R. (2003). Are judges conformists too? *Why societies need dissent* (pp. 166-193). Cambridge/London: Harvard University Press.
- Susskind, R.E. *Tomorrow's Lawyers: An Introduction to Your Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Swanson, R. A., & Wasby, S. L. (2008). Good stewards: Law clerk influence in state high courts. *The Justice System Journal*, 29(1), 24-46.
- Taal, S. (2016). *Working separately together: A quantitative study into the knowledge sharing behaviour of judges*. Bern: Stämpfli Verlag AG.
- Tamanaha, B. Z. (1999). *Realistic socio-legal theory: Pragmatism and a social Theory of law*. Oxford: Oxford University Press.
- Tamanaha, B. Z. (2004). *On the rule of law: History, politics, theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ten Velden, F. S., & De Dreu, C. K. W. (2012a). Groups as motivated information processors: Implications for decision making among judges. In R. Giard (Ed.), *Judicial decision making in civil law: Determinants, dynamics, and delusions* (pp. 59-86). The Hague: Eleven International Publishing.
- Ten Velden, F. S., & Drue, C. K. W. (2012). *Sociaalpsychologische determinanten van strafrechtelijke besluitvorming*. In Research Memoranda. Den Haag: Raad voor de rechtspraak.
- Thompson, D. F. (1980). Moral responsibility and public officials: The problem of many hands. *American Political Science Review*, 74(4), 905-916.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science*, 185, 1124-1131.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1981). The framing of decisions and the psychology of choice. *Science*, 211(4481), 453-458.

- Tyler, T. R. (1988). What is procedural justice: Criteria used by citizens to assess the fairness of legal procedures. *Law & Society Review*, 22(1), 103-136.
- Van de Bunt, H. G. (1985). *Officieren van justitie: verslag van een participierend observatieonderzoek*. Zwolle: Tjeenk Willink.
- Van den Emster, E., Van Amelsfort, E., & Van Dijk, F. (2011). Herziening gerechtelijke kaart: Kwaliteit door samenwerking. *Trema. Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht*, (4), 127-133.
- Van der Torre, A., Jonker, J., Van Tulder, F., Steeman, T., & Paulides, G. (2007). *Rechtspraak: Productiviteit in perspectief*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/de Rechtspraak.
- Van Duijneveldt, I., Wijga, P., & Van Reisen, K. (2017). *Naar een vitale organisatie: Een duurzaam antwoord op werkdruk binnen de Rechtspraak*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Van Emmerik, M., Loof, J. P., & Schuurmans, Y. (2014). Rechtspraak anno 2014: Vertrouwen is goed maar controle kan (nog) beter. *Nederlands Juristenblad*, 89(32), 2228-2236.
- Van Oorschot, I. (2014). Seeing the case clearly: File-work, material mediation, and visualizing practices in a Dutch criminal court. *Symbolic Interaction*, 37(4), 439-457.
- Van Rossum, W., Tigchelaar, J., & Ippel, P. (2012). Wraking bottom-up: Een empirisch onderzoek. *Research Memoranda*, 8(6).
- Verburg, A. (2013). De nieuwe zaaksbehandeling van de bestuursrechter. *Tijdschrift Conflicthantering*, 8(3), 19-23.
- Verburg, A. & Schueler, B. (2014) Procedural Justice in Dutch Administrative Law Proceedings. *Utrecht Law Review*, 10(4), 56-72.
- Vigour, C. (2009). Professional identities and legitimacy challenged by a managerial approach: The Belgian judicial system. *Sociologie Du Travail*, 51(2), 136-154.
- Vining, J. (1981). Justice, bureaucracy, and legal method. *Michigan Law Review*, 80(2), 248-258.
- Visitatiecommissie Gerechten. (2010). *Rapport Visitatie gerechten 2010*. Den Haag: De Rechtspraak.
- Voermans, W., & Albers, P. (2003). *Councils for the judiciary in EU countries*. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ).
- Voermans, W. J. M. (2003). Councils for the judiciary in Europe: Trends and models. In F. R. Segado (Ed.), *The Spanish constitution in the european constitutional context* (pp. 2133-2144). Madrid: Dykinson S.L.
- Wagenaar, W. A., & Crombag, H. (2005). *The popular policeman and other cases: Psychological perspectives on legal evidence*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Wagenaar, W. A., Koppen, V., P.J., & Crombag, H. F. M. (1993). *Anchored narratives: The psychology of criminal evidence*. New York: St. Martins Press.
- Waldron, J. (2002). Is the Rule of Law an Essentially Contested Concept(in florida)? *Law and Philosophy*, 21(2), 137-164.
- Ward, A., & Wasby, S. L. (2010). "Get a life!": On interviewing law Clerks, *The Justice System Journal*, 31(2), 125-143.
- Ward, A., & Weiden, D. L. (2006). *Sorcerers' apprentices: 100 years of law clerks at the United States supreme court*. New York: New York University Press.
- Wasby, S. L. (2008). Clerking for an appellate judge: A close look. *Seton Hall Circuit Review*, 5, 19-97.
- Wistrich, A. J. (2010). *Defining good judging*. In D. E. Klein, & G. Mitchell (Eds.), *Psychology of judicial decision making*. (pp. 249-267) Oxford University Press.
- Wistrich, A. J., Guthrie, C., & Rachlinski, J. J. (2005). Can judges ignore inadmissible information? The difficulty of deliberately disregarding. *University of Pennsylvania Law Review*, 153, 1251-1345.
- Yin, R. K. (2013). *Case study research: Design and methods* (5th ed.). London: Sage Publishers.

Case law

- HR 8 september 2009, NJ 2010, 391.
- ECHR, *Daktaras vs. Lithuania*, 2000.
- Hof Arnhem, 6 July 2010, ECLI:NL:GHARN2010BN1679, Court of Alkmaar, 22 July 2010, ECLI:RBALK:2010:BN4880.
- ECHR, 22 June 2011, *Bellizzi v. Malta*, 46575/09.
- ECHR 13 October 2009, *Huuhtanen v. Finland*, no. 44946/05.
- Golder v United Kingdom*, ECtHR, Judgment of 21 February 1975, Series A, No. 18.
- HR 20 December 1926, NJ 1927.